

چرا به امام رضا (علیه السلام) لقب «غریب» یا «غریب الغربا» می دهند؟

آیا صرفاً به سبب دوری ایشان از اجداد بزرگوارشان است؟

- باید یادآوری کرد در اصل، واژه‌ی غربت و غریب در روایات شیعه به کار رفته است. به این سه روایت بنگرید:
- ✓ امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند: «به زودی مردی از فرزندان من در خراسان به وسیله‌ی زهر کشته خواهد شد. أَلَا قَمَنَ زَارَةٌ فِي غُرْبَتِهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ؛ (آگاه باشید کسی که او را در غربتش زیارت کن خداوند گناهان او را بپا مرزد
- ✓ ابن قطرب می گوید: در حضور امام موسی کاظم (علیه السلام) که پسرانش گرد هم جمع بودند، پسرش علی عبور کرد که نوجوانی بود حضرت فرمودند: «إِنَّ ابْنِي هَذَا يَمُوتُ فِي أَرْضِ غُرْبَةٍ فَمَنْ زَارَهُ مُسَلِّمًا لِمَرْبِهِ عَارِفًا بِحَقِّهِ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ كَشْهَدَاءِ بَدْرٍ» این پسر من در زمین غربت می میرد. کسی که تسلیم امر ولایت و امامت او بوده و به حق او عارف و شناسا باشد اگر او را زیارت کند ثواب او در نزد خداوند عزوجل مانند شهیدان غزوه‌ی بدر است
- ✓ امام رضا (علیه السلام) می فرمایند: یدفنی فی..... بلادغربه ألا من زارنی فی غربتی وجبت له زیارتی یوم القیامه (مراد در بلاد غربت به خاک می سپارند همانا هر کس مرا در این غربت زیارت کند قطعاً او را در روز قیامت زیارت می کنم البته در روایتی از امام صادق (علیه السلام) ضمن اشاره به زمین توس، عبارت فیدفن فیها غریباً آمده است درباره این لقب چند نکته شایان ذکر است
- ۱- غریب کسی است که از وطن خود دور افتاده باشد، بنابراین این وصف شامل امام رضا (علیه السلام) نیز می شود؛ چون ایشان مجبور شدند شهرمدینه را به تنهایی ترک گویند.
 - ۲- غریب به معنی فردی است که از خانواده و نزدیک ترین خویشان خود دور است. محمدتقی مجلسی در تفسیر واژه غریب این گونه بیا می کند: «در آنجا مدفون شود غریب، یعنی کسی از آباء و اجداد او در آنجا نباشد.
 - ۳- با استناد به این فرمایش امیرمؤمنان (علیه السلام) که الغریب من لیس له حبیب غریب کسی است که یار و دوستداری ندارد) امام رضا (علیه السلام) نیز سالهای پایانی عمر خود را در مرو با غربت خاصی گذراندند و روزها در میان افرادی سپری کردند که هیچ سنخیتی با ایشان نداشتند و منافقانه ایشان را احاطه کرده بودند.
 - ۴- واژه غریب وضعیت حضرت را در زمان شهادت نیز ترسیم می کند؛ زیرا ایشان غریب شهید به خاک سپرده شدند. این نکته را می توان از روایت امیرالمؤمنان علی (ع) بدست آورد که فرمودند: یقتل فیها بالسم فیدفن فیها غریباً
 - ۵- محل دفن همه معصومان علیهم السلام در حجاز و عراق است و این دو منطقه قرن‌ها مرکز آمد و شد پیروان اهل بیت عصمت علیهم السلام بود و دوستداران ایشان به راحتی به زیارت قبور نورانی ایشان بار می یافتند، ولی مزار امام رضا (علیه السلام) به سبب هجرت اجباری ایشان در خراسان قرار گرفت و این دوری مسافت، غربت به نوعی برای حضرت رضا (علیه السلام) فراهم آورد. خود امام هم فرموده بودند: «مرا درسرزمین غربت دفن می کنند) البته با گذر ایام علاقه مندان امام با شور و شعورشان در این خطه غبار غربت را از آن زدودند.
 - ۶- خاکسپاری درکنار خلیفه ظالمی همچون هارون عباسی نیز نشان از غریبی امام رضا (علیه السلام) دارد. مجلسی دار مضیعه را در این سخن امام که می فرمایند: یدفنی فی دار مضیعه خانه زبونی که بدترین خانه ها باشد معنی می کند. به اعتبار همسایه بد که هارون است.
 - ۷- خود این غربت به نوعی پیام سیاسی نیز به دنبال داشت یعنی دربین مردم این پرسش را به وجود می آورد که چگونه و چرا امام که به ظاهر مسند ولایتعهدی را دارا است خود را غریب می خواند؛ به دیگر سخن، غربت یعنی ابتلای امام به سیاست شیطانی مأمون؛ «چون با نقشه ای عجیب آن حضرت را تحت الحفظ از مقر و وطن مألوف خود حرکت داد و زیر نظر خود تمام حالات و گزارشات را ملحوظ و در ولایت مرو، در حقیقت زندانی و تبعید و نفی وطن و حبس نظر نمود و در ظاهر، آن حضرت را به خلعت حکم و ولایت مخلص و درباطن، آن حضرت را از همه شئون جدا و عزل نمود. اجازه فتوا و خواندن نماز جمعه و عید نمی

دهد و با نکات دقیق و انظار خفیه خود و بانقشه های زیرکانه، هر لحظه زهر جانکاه به کام آن حضرت می ریزد، در حالی که مردم می پندارند او کمال فدویت و اخلاص را در بوته صدق و صفا گذارده و تقدیم آن حضرت می کند)

۸- برخی وکلای امام کاظم (علیه السلام) نیز با صف بندی، امامت حضرت رضا (علیه السلام) را نپذیرفتند که این مسئله به نوعی ترجمان غربت ثامن الحجج (علیه السلام) است. «این وکلان تنها خودشان تسلیم نشدند بلکه شیعیان پدرش حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) را نیز به خود دعوت نموده و از پیروی حضرت ثامن الائمه (علیه السلام) منع کردند».

منبع:

پرسمان رضوی ج ۱/ محمد باقر پورامینی / ص ۳۱
